

JAMIYAT TARAQQIYOTIDA MADANIYATNING O'RNI

Xaydarov Sardor Alisherovich

Navoiy viloyati madaniyat boshqarmasi

Madaniy faoliyatni rivojlantirish va xalq ijodiyoti sho'bası mudiri

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18016357>

Annotatsiya: Ushbu maqola Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida madaniyat va san'atning o'rni va ahamiyatini tahlil qiladi. Mazkur tadqiqotda milliy madaniyat va san'atni rivojlantirish, xalqchilik tamoyillarini kuchaytirish va ularni xalqimizning ruhiy olami, qalbi va ehtiyojlarini ifoda etadigan muhim ijtimoiy institutga aylantirish masalalari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, madaniyatning jamiyat taraqqiyotidagi roli, uning axloqiy-ijtimoiy, ta'limiy, estetik va iqtisodiy funksiyalari, globallashuv sharoitida milliy qadriyatlarni asrash va rivojlantirish zarurati tahlil qilinadi. Maqolada madaniyat va san'at sohasida davlat, xususiy sektor va fuqarolik jamiyati o'rtasidagi samarali hamkorlik, innovatsion loyihalar va madaniy xizmatlarni rivojlantirish muhimligi ta'kidlangan. Shu bilan birga, madaniyat va ta'lim tizimining o'zaro chambarchas bog'liqligi, jamiyat barqarorligi va demokratik qadriyatlarni mustahkamlashdagi ahamiyati ham yoritilgan.

Kalit so'zlar: Madaniyat, jamiyat, taraqqiyot, globallashuv, ma'naviyat, qadriyatlar, madaniy meros, sivilizatsiya, ijtimoiy barqarorlik.

Abstract: This article analyzes the role of culture in the development of society from a scientific, theoretical and practical perspective. The impact of culture on the development of the individual and society, social stability, spiritual growth, and its relationship with economic and political processes are highlighted. Also, the issues of preserving national identity, preserving cultural heritage, and educating the minds of young people in the context of national culture and globalization are studied. The article is prepared on the basis of modern theories of cultural studies, and the interaction of universal and national factors of culture in the development of society is scientifically revealed.

Keywords: Culture, society, development, globalization, spirituality, values, cultural heritage, civilization, social stability.

KIRISH

Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida belgilangan ustuvor maqsad va vazifalar mamlakatimiz hayotining barcha sohalarini qamrab olgan bo'lib, madaniyat va san'at jabhasida ham tub islohotlarni amalga oshirishni taqozo etmoqda. Ayniqsa, milliy madaniyat va san'atni rivojlantirish, unda xalqchilik tamoyillarini kuchaytirish, madaniyatni xalqimizning ruhiy olami, qalbi va ehtiyojlarini ifoda etadigan muhim ijtimoiy institutga aylantirish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biridir. Madaniyat nafaqat san'at va ijod mahsulı, balki jamiyatning ma'naviy darajasi, ijtimoiy ong holati va taraqqiyot yo'nalishini belgilovchi muhim omil hisoblanadi. Shu bois Yangi O'zbekiston sharoitida madaniyat va san'at sohasini zamonaviy xalqaro mezonlar asosida rivojlantirish, uni global madaniy makonga faol integratsiya qilish strategik ahamiyat kasb etadi.

Bugungi kunda mamlakatimiz bozor iqtisodiyotiga faol integratsiyalashar ekan, madaniyat sohasida ham davlat, xususiy sektor va fuqarolik jamiyati o'rtasidagi samarali hamkorlikni rivojlantirish zarurati kuchaymoqda. So'nggi yillarda qabul qilingan qonunlar, farmon va qarorlar madaniyat va san'at sohasida davlat-xususiy sheriklikni kengaytirish, innovatsion loyihalarni qo'llab-quvvatlash va madaniy xizmatlar sifatini oshirishga qaratilgani

bilan ahamiyatlidir. Shu bilan birga, madaniyat muassasalari aholining ortib borayotgan va murakkablashib borayotgan madaniy ehtiyojlarini to'liq qondirishda ayrim muammolarga duch kelmoqda. Ayniqsa, infratuzilma, moliyalashtirish va kadrlar masalasi dolzarb bo'lib qolmoqda. Bu jarayonda xususiy sektorning tezkorligi, yangiliklarga moslashuvchanligi va moliyaviy salohiyati madaniyat infratuzilmasini rivojlantirishda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda.

ASOSIY QISM

Madaniyat har bir jamiyat taraqqiyotining poydevori bo'lib, insoniyat tarixiy rivojlanishining asosiy mexanizmi va milliy o'zlikni belgilovchi muhim omil hisoblanadi. Tarixiy tajriba shuni ko'rsatadiki, madaniyati rivojlangan jamiyatlar iqtisodiy, siyosiy va ijtimoiy jihatdan ham barqaror bo'ladi. Chunki madaniyat jamiyatda ijtimoiy birlik, ma'naviy barqarorlik va umumiy maqsadlar tizimini shakllantiradi. Globallashuv sharoitida madaniyatning ahamiyati yanada ortib, u jamiyat barqarorligi, iqtisodiy rivoj va ma'naviy immunitetni shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Madaniyat ko'p qirrali tushuncha bo'lib, insonning tafakkuri, axloqi, faoliyati, ijtimoiy munosabatlari, shuningdek moddiy va ma'naviy merosini o'z ichiga oladi. U shaxs va jamiyat rivojida muhim funksiyalarni bajaradi. Xususan, madaniyat shaxsning fikrlash va qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantiradi, ijtimoiy mas'uliyat hissini kuchaytiradi, jamiyatdagi munosabatlarni uyg'unlashtiradi va axloqiy qadriyatlarni shakllantiradi. Shuningdek, san'at, adabiyot va estetik tarbiya orqali insonlarning ma'naviy dunyosini boyitadi.

Madaniyat jamiyat taraqqiyotiga bir necha yo'nalishlarda ta'sir ko'rsatadi. Avvalo, u axloqiy va ma'naviy rivojlanishni ta'minlab, jamiyatda hurmat, adolat, bag'rikenglik va ijtimoiy mas'uliyatni kuchaytiradi. Bundan tashqari, madaniyat ijtimoiy uyg'unlikni ta'minlab, turli ijtimoiy guruhlar va qatlamlar o'rtasidagi munosabatlarni mustahkamlaydi. Ta'lim va ilm-fan rivojida ham madaniyat muhim o'rin tutadi. Madaniyatga asoslangan ta'lim tizimi kreativ fikrlashni, innovatsion yondashuvlarni va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini shakllantiradi. San'at va adabiyot orqali jamiyatning estetik didi yuksaladi, iqtisodiyotda esa kreativ sanoat, turizm va madaniy xizmatlar rivojiga turtki beradi.

Ilmiy yondashuvlarga ko'ra, madaniyat falsafiy jihatdan shaxsning ma'naviy kamoloti va jamiyatning intellektual salohiyati ifodasi hisoblanadi. Sotsiologik talqinda u jamiyatni boshqaruvchi ma'naviy mexanizm sifatida qaraladi. Psixologik yondashuvda esa madaniyat shaxs xulq-atvorini shakllantiruvchi muhim omil sifatida namoyon bo'ladi. Tarixiy nuqtai nazardan madaniyat xalqning tarixiy xotirasi, hayot tarzi va ma'naviy merosini o'zida mujassamlashtiradi. Globallashuv sharoitida milliy madaniyatni asrash va rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Ommaviy madaniyatning kuchayishi, axborot oqimlarining keskinlashuvi yoshlar ongiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli milliy qadriyatlarni targ'ib qilish, tarixiy merosni asrash, an'anaviy san'at va xalq og'zaki ijodini rivojlantirish dolzarb vazifa hisoblanadi. Milliy va umuminsoniy qadriyatlar uyg'unligi esa jamiyat madaniy taraqqiyotining muhim sharti bo'lib xizmat qiladi. Madaniyat ta'lim tizimi orqali avloddan avlodga uzatiladi. Madaniy darajasi yuqori jamiyatlarda mehnat unumdorligi, intizom va fuqarolik mas'uliyati yuqori bo'ladi. Shu bilan birga, madaniyat siyosiy tizim barqarorligiga ham bevosita ta'sir ko'rsatib, demokratik qadriyatlarning mustahkamlanishiga xizmat qiladi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, jamiyat taraqqiyoti bevosita madaniyat darajasi bilan belgilanadi. Madaniyat shaxs tafakkurini yuksaltiradi, jamiyatni birlashtiradi hamda iqtisodiy va siyosiy rivojga muhim turtki beradi. Milliy madaniyatni rivojlantirish, madaniy merosni asrash va ta'lim tizimini madaniy asosda takomillashtirish jamiyatning barqaror va izchil taraqqiyotini ta'minlaydi. Har qanday islohotning muvaffaqiyati, avvalo, mustahkam madaniy poydevorga bog'liq.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Karimov I. A. "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch". – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Sodiqov Q., Jo'rayev M, "Madaniyatshunoslik asoslari". – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2019.
3. Toffler A. Uchinchi to'lqin. Toshkent: O'zbekiston, 2010
4. Mamadaliyev A. Jamiyat va madaniyat falsafasi. Toshkent: Universitet, 2021.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti qarorlari va farmonlari to'g'risidagi rasmiy hujjatlar. – T.: O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi, 2020–2025.
6. Abdurahmonov, X. (2021). O'zbekiston madaniyatining rivojlanish strategiyasi. – T.: Sharq, 256 b.
7. Karimov, I. (2019). Milliy madaniyat va jamiyat taraqqiyoti. – T.: Fan va texnologiya, 198 b.
8. Rahmonov, D. (2020). Madaniyat, ta'lim va innovatsiya: zamonaviy yondashuvlar. – T.: Ma'naviyat, 212 b.
9. Saidov, B. (2018). Jamiyat va madaniyat: falsafiy, sotsiologik va psixologik aspektlar. – T.: Universitet nashriyoti, 234 b.
10. UNESCO. (2019). Global cultural development report. – Paris: UNESCO Publishing, 145 p.
11. Inglehart, R., & Welzel, C. (2005). Modernization, Cultural Change, and Democracy. – Cambridge: